

ЙОРДАН РАДИЧКОВ ДВЕ ЩРЪКЛЕТА

chitanka.info

Не знам кой ми даде тоя прекор, май че аз сам си го дадох. Една година ходих да работя в Германия, нещо шосе правихме там, та като се върнах, надонесох разни сечива — пили, бръснач, брадва, две тесли (едната за мене, едната за баджанак ми — човекът остана много доволен, „баджо, вика, такава тесла не ми е падала досега, дяля, значи, идеална работа!“), ролетка метър и петдесет, исках и бормашина да взема, ама парата не стига. Германецът не прилича на нас, той е башка човек, каквото и сечиво да направи, му удря марка Две щръклета; а бе лопатите, с които правихме шосето, че е нищо и никаква лопата — той и на нея турил Две щръклета! Ние локомотив да направиме, нема да се сетим да му турим Две щръклета. А германецът се сеца. Най-проста пила ти прави, обаче намира къде да й тури марката. Разбира се, за тая работа се иска и стомана, солинген, прочие и т.н. Аз веднъж носих моята брадва при ковача да я наточи, брадвата изяде точилото и не можа да се наточи. Къде едно просто точило, правено в кариерата за брусове, може да наточи Две щръклета! Като гледам, за тая работа най-малко човек тебе шмиргел да има! Обаче у нас къде ти! У нас прости брусове, просто железно, саморасляк работа, има да мааш, значи, докато ти се изпокинат жилите! Нали виждам кога ходиме с баджанак ми да сечем гора: аз отсека три дървета, той отсеке едно, аз три, той едно. И уж клепвал брадвата, уж я наточил, ама тя не ще да сече. Как ще сече, то железото само отмъртвено и захабено като войнишко пране. „Баджо, вика баджанак ми, моята брадва е марка Едно щръкле, не може да се мери с твоята!“

Та от тия сечива ми е прекорът.

Аз и други работи надонесох оттам, обаче дип не ги одобрявам. Една мушама имам, уж е германска работа, ама като стисне студ, все едно че си облекъл ламарина. Къде е нашият ямурлук, къде е германската мушама! Имам един съсед, Лазар, отиваме с него на пазар през зимата, гледам го, човекът нов ямурлук си ушил. Загуглил се хубаво, топло му, а пък аз с моята мушама се свивам и колкото се по свивам, толкова по-студено ми става. Едно момче се присламчи, вика му Чуклето, носи двајсет яйца в една кошница — ще ги продава на пазара. Чуклето вика: „Аз, наспроти мене, мушамата е по-добра, ветър пази, а и дъждът се пързалия по нея!“ „Бе ти ми дай един ямурлук, викам му аз, па ще ти харижа мушамата! Ей тая свиня, дето я карам за продан, щом я продам, ще мина край дарака да купя вълна и ще правя

и аз ямурлук. Германецът сечиво може да ти направи, мушамата му обаче не чини. И дрехата му не чини — все дървесина, бръмбъзлъци по дървесината и отзаде цепнато. Германецът всека година си обръща палтото!“ Чуклето разправя: „Ми той го обръща, за да се изтоалира! Като го обръща, палтото му си е все ново и е по-изтоалиран! У нас кой се тоалира! Наспроти мене у нас никой не преобръща дреха!“ Лазар вика: „И да обърнеш, най-много с хастара навън да обърнеш. А па да седне шивача да ти цепи, за какво ще ти цепи дрехата; все един ден некъде ще я отцепиш.“ „Как нема да я отцепиш, разправям на Лазар, я мойта мушама вече на две места съм отцепил!“

Тъй както гледам, и на три места мога да я отцепя, и пак ще ходя с нея, щото никой не иска да ми купи свинята. Тая жена се научи да яде кокошки, изпояде ми кокошките, и три патици изяде. Кой кво я погледне, вика: „Бае, тая свиня май че яде кокошки!“, и никой не ще да я купи, та само дето бера студа с нея и пъртя снег до колене. То гледам, че и Лазар не е продал пипера, макар че неговият пипер не яде кокошки. Само онуй, Чуклето, целата кошница с яйца продаде. Щом се яви на пазара, ги продаде и щукна некъде. Покупка ли ще прави, знам ли го!... На връщане Чуклето пак ни настигна, ни покупка направило, ни нищо, ами си дало парите от яйцата да се фризира. Накъдрил си ситно косата като мома, главата му станала, като че ще сади квачки у нея. „Бре, ама ти си се изтоалирал бе!“, викам на Чуклето. „А, голема работа — клати глава Чуклето. — Ми аз наспроти мене по-добре човек да тури двайсет яйца на главата си, вместо да ги тури в тиганя! Само жените ли да се тоалират, а ние да ходиме като зверове!“

Аз разправям на Лазар и на Чуклето, германката, значи, как се тоалира. Там, братче, всичко, значи комбилизон и ластик, жените лъщат като смокове, да не смееш да ги пипнеш с пръст. У нас къде комбилизон и къде ластик! Кълчища и върви, препаски всекакви, полите като че от шперплат са правени. А германката комбилизон, ластик, па едно тънко тури отгоре, та като духне ветър, я разголи чак до рибиците. Това разбирам аз тоалиране! Кво разбират наште от тоалиране. А ония разбират, майка му стара, ред във всичко турили, като погледнеш навсекъде ред. Един най-прост данък германецът веднага отива да го плати, а ние влачине, влачине, па дойдат после бирници, па почнат да секвестират. А германецът във всичкото турил ред. Там и по шосе като вървиш, гледаш, че всичко върви от десната

страна. А ние тримата сме тръгнали посред пъртината, никой не върви само отдесно. Германецът, кьорав човек да нема по пътя, нема да се изхитри да върви по средата из чужда пъртина. Той ще тръгне вдесно и ще прави нова пъртина, щото такъв е редът.

„У нас това нема да стане! — разправя Лазар. — На мене акъла ми кой знае къде скита сега, само ми е до туй да мисля отдесно ли да вървя. А това за данъците, да ти кажа ли, то тебе пари да има човек. Ред може, колкото щеш да тураш, като нема пари, и данъци нема да платиш. А сега на тебе да ти турат наряд на тая свиня две тенекета мас, па иди стопи от нея две тенекета!“ „А, ще стопя две тенекета! То само на кокал расте, не я ли видиш каква е тая жена щрокава. Половин тенеке мас нема да даде!“

Сърце да е широко!

Заклах свинята, половин тенеке мас даде, другото отиде на пръжки, месото кога със зеле, кога с ориз изпоядохме — не стигна даже и до пролетта, та цела пролет и летото карахме на постно. Германецът, като заколи свиня, всичкото го прави на салам, две години може, значи, да яде от една свиня, а ние за два месеца отупаме цела свиня и после даяним на треволяци. Ама като гледам, пак не сме толкова зле, гърците например са по-зле, па и сърбите. Летото докараха в селцето едного, грък, интернираха го. Уж нещо тютюнотърговец, уж издокаран, ама германецът тури ръка на гърдите и тоя го интернирали. Човекът остана да живее в селцето. Баджанак ми ходи в Сърбия, върна се и разправя: „Баджо, това за германеца, дето го разправяш, никак не ти го вервам! По е животно и от нас!“ От него научавам, че германецът сума народ и стока изтребил в Сърбия. Къде влезе, полива овците с бензин, пали ги и ги пуска. Ония овце горят, преметат се, по три метра подскачат нагоре, набутват се по кошари и сламници, кошари и сламници пламват, селата горят като барут.

„Айде бе! — викам на баджанак си. — То кога е война или окупация, да отрепеш човек по иде, ама да палиш стоката, това никак не иде! Аз като друг човек го познавам германеца.“ Веднъж ние работиме на шосето, едни коне се запънаха и не щат да потеглят каруцата. Германците викат: „Дий! Дий!“, ама конете само предат с уши и не мръдват. Ние, дето бехме, като взехме лопатите, че като ударихме по една лопата на конете, да видиш ти как подскочиха и станаха веднага на ветър; подире им каруцата едва-едва докосва

земята. Малее, като нарипаха тогава ония германци, като почнаха: „Цвайциг! Цвайциг!“, ще ни изпопребият, дето сме ударили по една лопата на добичетата... То пък в Германия имало ред, човек не може да удари стоката. На стоката може да ѝ приказваш, да я подканяш, ако не ще да тегли, сам ще се впрегнеш да теглиш, ама да удариш — никога! Това, дето палят стоката, не иде! Може би, като са у друга държава, тогава и коне бият, и овце палят. Стоката си е стока, какво общо има стоката с държавите!

Ай да му се не види!... Народ! От една страна, ти прави всекакво сечиво, на всеко сечиво ще тури Две щръклета, от друга страна, ще ти направи такваз мушама, че като я облечеш, зъбите ти почват да тракат от студ! Ай да му се не види!... Викам на баджанак си: „Ей, баджо, ще внимаваш, значи, като си на чужда земя, ще гледаш само и ще се прекръстваш. Ръката ти да изсъхне, ако посегнеш на нещо! У нас по иде да посегнеш, дърво може да откраднеш, ако ти требе, и цела кола можеш да откраднеш; гората е държавна, бълха ще я ухапе държавата, че си кльцнал малко дърва за огрев. Обаче на човек и на стока да посегнеш — не иде. Държавата нека посега, ти недей си вдига ръката!“ Тя държавата взе да посега тук и там, в нашето селце още не, но по другите села тоя прати в затвора, оня на лагер прати, чух, че в Железна дори застреляли едного.

Нашето селце е мирно, само тоя грък дето докараха — интернирания, — ама той кротък човек, миролюбив, засмеял се чак до ушите, не знае български зъб да обели. Чуклето го научил да казва само „Шейсет и шест кози кожи“, ама той и това не може да каже, щото ни „ш“ може да каже, ни „ж“!... Та добре, че селцето ни е поне мирно. Беднотия, беднотия, ама кога е мирно, понася се.

Аз и на Лазар това викам. Един ден ние режем царевичак в нивите при Керкезката гора, праханта ми се намокрила от росата, отивам при него за прахан, той стрива зелен тютюн на прах и свива цигара. „Тая жена тютюн не става за пушене, оплаква се Лазар, на циганин мирише, като го пушиш. Оня грък интернирания, уж интерниран, ама пуши все папириси. Изглежда, че го бие парата!“ „Лазаре, викам му, по-добре сме си ние тука, беднотия, верно е, тютюн лош, садим го контрабандно из нивите, ама барем не сме интернирани. Човек, като си е у дома и е на спокойно, на пост и молитва може да кара.“ „Верно е“, съгласява се Лазар и ми дава от неговата прахан и ми

казва как да я увия, че да не се намокри. Пък аз съм мокър чак до слабините, щото много гъста роса бе паднала през нощта, а и много гъста мъгла. „Нема да се вдигне тая мъгла днеска — разправя Лазар. — Ако има ветър да духне, ще я разкара, ама като гледам, днеска нема да духне.“

Нека стои мъглата, така по-добре се реже царевичакът и на снопи по-добре става. Иначе мъглата ще се вдигне, слънцето ще спече царевичите, шумата почва да се рони като барут. Царевичак най-добре се реже в мъгла. Аз обичам нашата мъгла, всичко в нея става невидимо. Тя е чиста, бела, все едно че се движиш в памук, и на два метра от себе си нищо не виждаш. За чуване чуваш, обаче нищо не можеш да видиш, а пък е светло!

В Германия мъглата съвсем друга. Уж е Европа, уж не знам какво, обаче мъглата е по-черна от катран. Нали знам, там, дето правихме шосето, кога падна мъгла, нищо се не види, а не може и да се диша. Ние сме си изпонавързали носовете с кърпи, ама файда нема. Мъглата лютива и кисела, черна, студена, всички заприличваме на коминочистачи. Ако речеш да плюеш, това, дето го плюеш, пак черно. Къде е оная мъгла, къде е нашата! Нашата мъгла чиста, в нея всичко е светло, че и на душата ти даже става светло, и лека-полека ставаш съвсем невидим. Викам на Лазар: „Лазаре, така и така, в мъглата сме невидими, що не влезем в Керкезката гора да клъцнем некая и друга върлина.“ Той вика: „Ей, невидими сме, ама като удариш с брадва, ще те чуят чак некъде си. В мъглата се много чува.“ „А бе чува се, не чува се, аз ще влеза. По-важното е, че сме невидими!“

И тръгвам аз с брадвата, тая, дето е Две щръклета, към гората, а зад мене Лазар почва да реже царевичака със сърпа: рап!... рап!... Реже, ама се ослушва да види дали ще ми чуе брадвата. Гората изведнъж застана пред мене. Проврех се навътре, навътре дърветата са по-ячки, хвърлих око на едно и почнах да го сека. Наблизо друг секъл преди мене, ама секъл високо, има половин метър над земята. Аз не обичам така. Като сечеш, сечи ниско, за да тръгнат напролет яки ластари; ако отсечеш високо, ластарите боледуват. Ще отсека още некая и друга върлина и ще се върна пак тука да оправя тоя пън, не обичам такава сеч, човек дори и кога краде, требе да сече като на свое бранище.

Гътнах няколко върлини, върнах се да отсека ниско онуй парче, до него наведена една шипка. Замахнах с брадвата, ама не улучих, щото шипката ме закачи за ръкава. „Де жено!“, рекох на шипката и се обърнах, за да я настъпя и да я клъцна с Двете щръклета, но ни я настъпих, ни я клъцнах, ами изтръпнах целият.

Току до шипката стоеше една стомна, по тревата беха пръснати черупки от яйца и парчета от вестник. Тревата бе изпотъпкана, хора беха лежали на нея, изглежда, че са лежали на завет зад шипката. Знае се като какви хора ходят сега из горите, чувам, че по другите села ги били виждали, ама кой може да предполага, че ще се явят и в Керкезката гора! Тъй както гледам, май че тука ще им е леглото на тия хора, тука, значи, те спят, ядат и пият вода от стомната, а после тръгват я по мандрите, я архивите да изгорят на некоя община, я стражар да гръмнат. И като свършат това, се промъкват пак в нашата гора, досами моята нива. Никой нема да се подсети, че са в Керкезката гора, щото по нас е мирно, селцето ни е мирно, никой от нас още не е посегнал на държавата, а и държавата на никого още не е посегала. Само тоя грък, интернираният, дето е, но той какво може да посега! Той даже шейсет и шест кози кожи не може да каже, та ще посега... Тегля се, да се откача от шипката, шипката и тя тегли, ще ми откине ръкава. Измъкнах се най-после от другата страна, ама не смея да приближа до стомната. Прокашлих се за кураж, огледах се — нищо не се види, навсекъде мъгла. Ами ако ония стоят в мъглата зад дърветата и излезат накуп всичките и ме видат, че стоя при стомната им с брадвата, какво ли ще си помислят? „Кво правиш тука бе, бае?“ — ще кажат и ще ти запънат пушките в слабините.

Разтреперах се и взех да отстъпвам назад. Съчка се чупи под нозете ми, аз подскоча нагоре като заек. По едно време ми се стори, като че човек премина през храстите, даже нещо и като лице мернах. Върнах се при моите върлини, поокастрих ги набързо, ама едното ми око шари, да не би да се зададе човек. Вдигнах дърветата на рамо, помъкнах ги през гората, те се влачат отзаде ми и шумчат. Само да се измъкна от гората, втори път за върлини вече не влизам. Набра ме страх, щото аз съм видим за ония, а те за мене са невидими.

Ей ти сега мъгла, хубава, бела! На ти мъгла сега!

Едва се измъкнах от гората.

„Много бързо насече!“ — вика ми Лазар. „Ми бързо, казвам му, и ти да си, и ти бързо щеше да насечеш.“ Ама не му казвам като каква е работата. Отнасям дърветата до колата, турям ги върху потоницата и седам на процепа да изпуша една цигара тютюн. Лазар реже със сърпа, ама се позаслушва. Дали пък не е видел човек и той и си мълчи сега в своята нива? Или пък е видел стомната? „Не е възможно, мисля си, Лазар не ходи в гората.“ Седя на процепа, пуша и нищо не виждам, и никой не ме вижда — чувам само как Лазар реже със сърпа. Ония в гората също са ни слушали как си приказваме с Лазар в царевичите. Изведнъж изстивам дали не съм казал некая дума повече за германеца, да съм го похвалил нещо, а ония да са слушали и да са рекли на края: „Той много май хвали германеца, що не идеме да му светиме маслото в мъглата!“ ... Прехвърлям си всичко през ума — за гърка говорихме, за мъглата и че германската мъгла нефела, само чернилка, всички, дето вървят из нея, си изпонавързали носовете. Ако ония са чули за мъглата, сигурно се казали: „Тоя ще тебе да е наш човек!“ А може още да стоят в гората с пушките и бомбите и да видат като какво ще приказваме понататък с Лазар и чак тогава да ни теглят присъдата. Лазар не е чак много по приказките, Лазар е смотан човек, кво може да ти каже той, та да му теглиш присъда! Моята е по-друга работа, аз шосе съм правил в Германия, мешал съм се повече с народ, вестник ще попрочета нещо, ще подпитам това-онова, а Лазар къде може да прави шосе в Германия! Че Лазар влак още не е виждал!

„Мани го тая жена!“, викам аз, тъй както си седя на процепа. „Кой бе?“ — пита ме Лазар от съседната нива и спира да реже със сърпа. „Как кой, германецът! Тая жена ти пробута мушамата, турил лустро отгоре, а щом облечеш мушамата, тя стане юфка. Пука се и се цепи; докато се обърнеш, станала на дрипа отгоре ти! Тая жена германец не дава там да му пипнеш стоката с пръст, а в Сърбия пали овце и ги гони по селата, та да подпалят селата. Той щом в Сърбия пали овце, в Русия пък кой знае какво пали. И като пали, щел да тури ред. С палене ред можеш ли да туриш не къде! Мъглата го гони него, в оная мъгла не можеш да дишаш, затова той къде назе бега, нашата мъгла му се види по-чиста.“

Така приказвам аз от моя процеп, Лазар позаслушва, ама го чувам, че нещо и почва да шумче. „Ти спре ли да режеш?“, питам го. „Ами спрех, вече товаря.“ „Бре, ами и аз да товаря тогава, та да сме си

дружина из пътя, иначе в тая мъгла без дружина е трудно!“ И почвам и аз да товаря, натоварвам каруцата и повеждам биволиците, та при Лазар. Лазар запреха, ще потегляме. Гледам го и си мисля: „Леле, Лазаре, да знаеш какво има в гората, ще паднеш веднага по гръб тука и нема да мръднеш, устата ти ще се сцени от страх. Шумкарско легло на един метър от нас, ония стоят с пушките, слушат ни какво приказваме и ни четат присъдата. Ти, както си смотан, недей да приказваш, кашляй само, за да знаят ония, че сме двама човека, пък приказката на мен остави.“

Мисля си това и гледам, че на Лазар ръцете му треперат, не може да зажегли едната биволица. Ама че смотан човек! „Дай, викам му, да зажеглия биволицата!“, турам жеглата и тръгваме двамата из мъглата. Вървя, пообърна се, гледам Лазар да не забележи, че се обръщам, ама той, макар че смотан, забелеза. Все ми се струва, че току ще излезе некой я зад нас, я пред нас из царевиците и ще каже: „Стой!“, и ще ни тегли присъдата. Мене ще гръмнат, а Лазар ще пуснат. Мене ще ме гръмнат, щото съм видел къде им е ноцувката, щото съм видел стомната им. Нали цар Траян с козите уши затова е резал главите на момчетата, щото момчетата виждали ушите му. Не може, като видиш, че цар Траян има кози уши, да не кажеш, че е с кози уши. Моята работа горе-долу е същата. Ще взема да линея, тоя ще ме подпита, оня ще ме подпита, а бе, Две щръклета, кво си оклюмал, криеш ли нещо, има ли нещо да те мъчи? „Ей, ще кажеш, така и така, отидох в Керкезката гора, и гледам в гората кози уши...“

Ами, ще кажа! С кремък да ме дерат, нема да кажа!

„Тая жена германец, почвам аз пак гласно, само си преобръща дрехата. Мине не мине малко време, и току я преобърне. И цепка отзад турил, да го заметеш по цепката, та да го фърлиш чак некъде си. Той мисли, че като е турил тая цепка и си преобръща палтото, може на която държава си иска да посегне...“ Лазар сумти и мълчи, кой знае къде му броди акълът на него!

Криво-лево изгазихме мъглата, добрахме се до селцето, Лазар към тех си, аз към моята къща. Оставям на жената да разтовари царевичака, а аз тръгвам да ошетам селцето, щото на едно место не ме сдържа. Мъглата се разрежда, къщите една по една се провиждат, зад тая къща ми се мерне човек, зад оная къща ми се мерне, после зад некая плевня. Тук мъж се мерне, там жена и кога се вглеждам повече,

виждам, че тия, дето се меркат, са с кози уши. Жената, и тя с кози уши; къде кози, големи като магарешки! Чакаат зад некое къща да ги видят и щом ги видят, веднага се скриват. „Не си добре, викам си, почна да ти се привижда цар Траян с козите уши!“ Така си викам, вървя по улицата, ония се меркат, по едно време изчезнаха, продъниха се и вместо тях изведнъж чувам викове и писъци, като че колят некоего.

Взех да подтичвам по улицата към тогава, дето го колежа, и отпреде ми из мъглата виждам хазайна на интернирания грък, тича напред и назад като изтърван. На горния етаж на къщата има нещо като балкон, на балкона стои гръкът, чупи ръце и само повтаря изплашено: „Сейсе и сес кози кози! Сейсе и сес кози кози!“ Под него долу напират бащата на Чуклето с брадва, син-зелен, размахва брадвата над главата си и вика с все сил: „Ще го съсека на краставица аз него. Сега ще му пукна аз на него тиквата, да види тая жена гръцка как се посегна на чуждо момче!...“ Неколко мъже го държат и го възпират да не се изкачи по стълбата към интернирания. Оня горе продължава да вика уплашено от балкона: „Сейсе и сес кози кози!“ Под балкона стои Чуклето, както си е на къдрен още от зимата, стиска календари с царското семейство под мишница и разправя, макар че едва ли некоего го слуша: „Аз наспроти мене моя баща е пиан. Какво е виновен човекът, аз му предложих да купи календар с царското семейство, той два купи. Наспроти мене той какво е виновен!“

Бащата отново взе да напират, тоя път предимно с псувня. Аз хващам хазайна за яката и го въвеждам в двора: „Стига си се въртел като изтърван заек, ела да туриме ред тука! Ти бе, викам на Чуклето, айде омитай се с твоите календари!“ Дърпаме назад бащата, той като виде календарите, като подскочи, че като ги забра с брадвата, направи ги на мати-маскара. Добре, ама в тоя момент влиза полякът с пушка. „Що сечеш царското семейство?“, пита полякът и се кани да свали пушката от рамото си. Оня като го удари с пестница по врата, та полякът нема никакво време да свали пушката, ами залитна на четирипет крачки, а капата му отхвъркна на десет, па може чак и на единадесет метра. Държавна капа, униформена, с кокарда, ама отхвъркна! Мъре като те арестувам аз тебе и ти друсна един акт, ще видиш ти как се удря пестница! Оня само пъшка, фърля кръвясали погледи и мълчи, щом удари поляка с пестница, изглежда, че се укроти

малко. Изведохме го на улицата, пуснахме го, човекът си тръгва и пак поднови псувнята.

Отподире му подтичва Чуклето с посечените календари, тук падне царица, там престолонаследник, по-нататък пак падне нещо, ама се не види цар ли е, княгиня Езекия ли е, или е царицата.

Сума време не минах на нивата, царевичакът дълго стоя неорезан, Лазар все ме подканя да ходиме да режем царевичака, ама аз се помайвам — на воденица ще ида, до града ще прескоча. Лазар почна да прекупува кози, викам си, хайде и аз да прекупувам, та ходих няколко пъти с него по селата. Добре, ама ние купиме за двеста лева коза, караме я в града и там я продадем за двеста; нема никаква сметка! Оставих се от прекупуването на кози, орезах царевичака, един ден с Лазар ореме. Аз ора и попоглеждам към гората дали нещо нема да се зададе из нея. После оставям ралото, понавъртам се покрай гората, ще ми се да влезе вътре и да видя дали стомната още си седи там. От една страна, ме е страх, от друга страна, гората ме тегли. „Лазаре бе, викам, що не отсечеме малко лесковини от гората?“ Лазар обаче не ще. Аз почвам да си подсвирквам, влизам в гората, айде, айде към шипката и кога гледам — стомната там. Клъцнах една лесковина и излете като куршум от гората право при Лазар. Поседа при него, попушиме, побъбрем едно-друго, аз гледам повече ако мога да се заяждам с германеца, та ако случайно ония слушат, да кажат: „Две щръклета е наш човек, виж кво ги прави германците! На бъзе и коприва ги прави!“ Пък аз нали съм правил шосе в Германия, зъбите им познавам на германците прочие!

Та така, значи, аз се понавъртам край Керкезката гора, попогледна с едно око вътре, стомната все си седи. Лека-полека и аз ставам съучастник в събитията. Разбира се, днес е лесно да се удариш по гърдите и да кажеш като Лазар, че си дал ямурлука от гърба си, че си бил във връзка, да си фърляш капата до небето и да ликуваш! Днеска всеки ликува и всеки се бие по гърдите, ама в ония години не бе никак лесно, преживел съм го, та го зная. Ако е въпросът, всеки е взел участие тогава в събитията. Кой с живота си е платил, кой с пушка, а който не може с пушка или с живота си, той пък с мълчание е участвувал.

Мене ако питате, аз и Чуклето даже не виня, че продаваше календари с царското семейство. Кога стана блокада в селцето и

войската не пуска никого да излиза навън и стоката реве гладна в оборите, а копринената буба взе да измира, щото нема черничева шума, ние се взехме цела делегация да идеме при офицера. Мислиме как да идеме, мислиме как да идеме, па на края се сещаме да вземем календар с царското семейство и да идеме с него при офицера. Вземаме, значи, ние царското семейство и айде, та при офицера да го молиме да пуци народа из къра да бере черничева шума, щото копринената буба почва да измира. Копринената буба тъкмо се готви за храст, ще вземе да се завива на пашкул (ние викаме на пашкула меунка), а кога се готви за храст, бубата яде повече от кон.

Малее, като се рипна оня офицер, като се разфуча — ще ни изпопробие. Ние се обръщаме кръгом и както сме си с целото царско семейство, се разотиваме всички по домовете. Царското семейство не ни помогна тогава, но друг път може и да помогне, иначе за какво ще го турят на календара!... Блокадата поседе и си замина, аз се взех веднага, та в Керкезката гора и гледам — стомната си седи, никакъв страх нема тя от блокадата. Стомната си седи в гората и си мълчи, Две щръклета кльцне некое дръвце, тури го на рамо, подсвирква си и също мълчи. И с дръвцето се прибирам, с тогова се спра да поприказвам, с оногова се спра да изпуша цигара, а кога стигам до къщата на Чуклето, гледам, че Чуклето седи на двора, до него баща му, стриже го с една овча ножица. „Аз наспроти мене“ — вика отдолу Чуклето, но бащата го прасне с ножицата да мълчи и продължава да стриже. „Кво правиш, питам го, с тая ножица?“ „Ще го офъкам до кожа“, казва свирепо бащата. Чуклето примигва изпод ножицата и пак се обади: „Аз наспроти мене...“ но оня пак го перне с ножицата отгоре да мълчи. Тогава аз измислям една приказка, дето все си я повтарях след това: „Ще мълчиш, Чукле, щом баща ти го казва! Светът сега се крепи на мълчанието!“ А си мисля: „Питаш ли ме мене за стомната!“

И си отминавам с дръвцето по пътя, подсвирквам си и дочувам от време на време как оня подвиква: „Аз наспроти мене...“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.